A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2006. április 6. *

A C-274/04. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Finanzgericht Hamburg (Németország) a Bírósághoz 2004. június 28-án érkezett 2004. június 16-i határozatával terjesztett elő az előtte

az **ED & F Man Sugar Ltd**

és

a **Hauptzollamt Hamburg-Jonas**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök, K. Schiemann, N. Colneric, Juhász E. (előadó) és E. Levits bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: P. Léger,
hivatalvezető: K. Sztranc tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. június 16-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– az ED & F Man Sugar Ltd képviseletében H.-J. Prieß és M. Niestedt Rechtsanwälte,

– a Hauptzollamt Hamburg-Jonas képviseletében G. Seber, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében G. Braun, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2005. szeptember 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az 1994. december 2-i 2945/94 bizottsági rendelettel (HL L 310., 57. o.) módosított, a mezőgazdasági termékek után járó

export-visszatérítések rendszerének alkalmazására vonatkozó közös részletes szabályok megállapításáról szóló, 1987. november 27-i 3665/87/EGK bizottsági rendelet (HL L 351., 1. o., a továbbiakban: a 3665/87 rendelet) 11. cikke (1) és (3) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet az ED & F Man Sugar Ltd (a továbbiakban: ED & F Man Sugar) és a Hauptzollamt Hamburg-Jonas (a továbbiakban Hauptzollamt) között az utóbbi által a fenti társasággal szemben a társaság részére nyújtott export-visszatérítésnek a 3665/87 rendelet 11. cikkének (3) bekezdése szerinti visszafizetéséről rendelkező határozatokat követően ugyanezen cikk (1) bekezdése első albekezdésének a) pontjában előírt szankció alkalmazásának tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

3 A 2945/94 rendelet elsőtől a harmadikig terjedő és ötödik preambulumbekezdése szerint:

„mivel a közösségi szabályok kizárólag objektív szempontok alapján rendelkeznek az export-visszatérítés nyújtásáról, különösen az exportált termék mennyiségére, természetére és jellemzőire, valamint földrajzi rendeltetési helyére tekintettel; mivel a tapasztalat azt mutatja, hogy a Közösség költségvetése szempontjából káros szabálytalanságok, és különösen a csalások kiküszöbölése érdekében folytatott küzdelmet erősíteni kell; mivel e célból rendelkezni kell a jogosulatlanul kifizetett összegek behajtásáról és a szankciókról, ösztönözve az exportőröket a közösségi szabályok betartására;

mivel az export-visszatérítési rendszer megfelelő működésének biztosítására szankciókat kell alkalmazni, tekintet nélkül a szabálytalanság szubjektív körülményeire; mivel azonban egyes esetekben – különösen az illetékes hatóság által elismert nyilvánvaló tévedés esetén – célszerű eltekinteni a szankcióktól, illetve szándékos cselekmények esetén szigorúbb szankciókat kell alkalmazni;

mivel az exportőr által nyújtott téves adatok jogosulatlan kifizetéshez vezethetnek, ha a tévedést nem fedezik fel; mivel a tévedés felfedezése esetén teljesen indokolt az exportőrt a tévedés fel nem fedezése esetén megszerezhetővel arányos összeg megfizetésével járó szankcióval sújtani [...];

[...]

mivel a múltbeli tapasztalatok, valamint a jelen összefüggésben már megállapított szabálytalanságok és csalások azt mutatják, hogy az ilyen intézkedés szükséges, arányos, kellő visszatartó erővel rendelkezik, és valamennyi tagállamban egységesen kell alkalmazni" [nem hivatalos fordítás].

4 A 3665/87 rendelet 3. cikkének (1) és (5) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A kivitel napja az a nap, amelyen a vámhatóságok elfogadják a visszatérítés igénylését feltüntető kiviteli nyilatkozatot.

[...]

(5) A visszatérítési jogosultság megszerzése céljából a kivitelkor felhasznált okmánynak tartalmaznia kell a visszatérítés kiszámításához szükséges minden adatot, különösen:

a) a termékek leírását a visszatérítési nómenklatúra szerint;

b) a termékek nettó tömegét vagy adott esetben a visszatérítés kiszámításához használandó mértékegységben kifejezett mennyiséget;

c) amennyiben a visszatérítés kiszámításához szükséges, az érintett termékek összetételét vagy az arra való hivatkozást.

Ha a jelen bekezdésben említett okmány a kiviteli nyilatkozat, akkor ennek is tartalmaznia kell a fenti adatokat, valamint a »visszatérítési kód« megjegyzést" [nem hivatalos fordítás].

5 A 3665/87 rendelet 5. cikkének (1) bekezdése szerint:

„A differenciált vagy nem differenciált visszatérítés kifizetésének feltétele azon felül, hogy a termék ténylegesen elhagyja a Közösség vámterületét, az is, hogy a terméket – kivéve azt az esetet, ha az a szállítás során *vis maior* következtében megsemmisült

– a kiviteli nyilatkozat elfogadását követő 12 hónapon belül harmadik országba vagy adott esetben meghatározott harmadik országba importálták:

a) amennyiben komoly kétség merül fel a termék tényleges rendeltetési helyét illetően;

vagy

b) amennyiben az exportált termék után járó visszatérítés összege és az azonos termékre vonatkozó, a kiviteli nyilatkozat elfogadásának napján érvényes behozatali vám összege közötti különbség miatt a termék újrabehozatalra kerülhet a Közösségbe" [nem hivatalos fordítás].

6 A 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének az elsőtől a negyedikig terjedő albekezdései, e bekezdés ötödik albekezdésének első mondata, valamint e cikk (3) bekezdése szerint:

„(1) Amennyiben megállapításra kerül, hogy az exportőr az export-visszatérítés igénylése során az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést kért, a szóban forgó kivitel után járó visszatérítés a ténylegesen exportált termékek után járó összeg lesz, amelyet az alábbi összegekkel kell csökkenteni:

a) az igényelt visszatérítés és a ténylegesen megvalósult export után járó visszatérítés különbségének a fele;

b) az igényelt visszatérítés és az exportőrt megillető visszatérítés különbségének kétszerese, ha az exportőr szándékosan szolgáltatott hamis adatokat.

Az igényelt visszatérítés a 3. cikk vagy a 25. cikk (2) bekezdése szerint szolgáltatott adatokból kiszámított összeg. Amennyiben a visszatérítés a rendeltetési hely szerint változik, az igényelt visszatérítés differenciált részét a 47. cikk szerint szolgáltatott adatok felhasználásával kell kiszámítani.

Az a) pontban megállapított szankció nem alkalmazható:

– *vis maior* esetén;

– az exportőr akaratán kívül álló olyan kivételes esetekben, amelyek a kiviteli nyilatkozatnak vagy a fizetési nyilatkozatnak az illetékes hatóságok általi elfogadását követően következnek be, feltéve hogy az exportőr amint tudomást szerzett e körülményekről – de legkésőbb a 47. cikk (2) bekezdésében rögzített határidőn belül – tájékoztatja az illetékes hatóságot, és ez utóbbi meg nem állapította meg, hogy az igényelt visszatérítés jogosulatlan;

– az igényelt visszatérítés nyilvánvaló hibája esetében, amelyet az illetékes hatóságok felismertek;

– olyan esetekben, amelyekben az igényelt visszatérítés megfelel az [...] 1222/94/EK rendeletnek, és különösen e rendelet 3. cikke (2) bekezdésének, és kiszámítása a meghatározott időszak során használt átlagos mennyiségek alapján történt;

– súlymódosítás esetén, amennyiben a súlykülönbséget eltérő mérési módszer alkalmazása okozza.

Amennyiben az a) és b) pontban megállapított csökkentés negatív előjelű összeget eredményez, az exportőrnek ezt az összeget kell megfizetnie.

Ha az illetékes hatóságok azt állapítják meg, hogy az igényelt visszatérítés összege nem megfelelő, hogy az export nem történt meg, és hogy következésképpen a visszatérítés csökkentése nem lehetséges, az exportőrnek az a) vagy b) pontnak megfelelő szankciót kell megfizetnie. [...]

[...]

(3) Az (1) bekezdés negyedik albekezdése szerinti negatív előjelű összegre vonatkozó fizetési kötelezettség sérelme nélkül a kedvezményezett köteles visszafizetni a jogosulatlanul kapott visszatérítésnek a kifizetés és a visszafizetés között eltelt időszakra számított kamatokkal növelt összegét, ideértve az (1) bekezdés első albekezdése szerint alkalmazandó szankciót is. [...]

[...]" [nem hivatalos fordítás].

A nemzeti szabályozás

7 A közigazgatási eljárásról szóló, 1976. május 25-i törvény (Verwaltungsverfahrensgesetz) (BGBl. I, 1253. o.) 48. §-a ekként rendelkezik:

„Jogellenes közigazgatási aktus visszavonása

A jogellenes közigazgatási aktus egészben vagy részben még akkor is visszavonható jövőbeni vagy visszamenőleges hatállyal, ha jogerőssé vált. Valamely jogot vagy jogi természetű előnyt keletkeztető vagy megállapító közigazgatási aktus (jogot keletkeztető közigazgatási aktus) csak a (2)–(4) bekezdés sérelme nélkül vonható vissza.

[...]"

8 A fenti törvény 51. §-a szerint:

„Az újrafelvételi eljárás

A hatóság köteles az érdekelt kérelmére határozatban megsemmisíteni vagy visszavonni a jogerős közigazgatási aktust, ha

(1) a közigazgatási aktus alapjául szolgáló tényállás vagy jogi helyzet az érdekelt javára utóbb megváltozott;

(2) olyan új bizonyítékok merültek fel, amelyek az érdekeltre nézve kedvezőbb határozatot eredményeztek volna;

(3) adottak a perújításnak a polgári peres eljárási kódex (Zivilprozessordnung) 580. cikkében rögzített okai.

[...]"

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

9 Az ED & F Man Sugar 1998 februárjában négy kiviteli nyilatkozatot nyújtott be az illetékes vámhatósághoz Lengyelországba irányuló, 100 tonnás fehércukor-szállítmányokkal kapcsolatban, amelyek tekintetében export-visszatérítést igényelt. A Hauptzollamt 1998. április 6-án kelt négy határozatával megadta a kért visszatérítéseket.

10 Azt követően, hogy a Zollkriminalamt Köln (Kölni Bűnügyi Vámhivatal) által végzett vizsgálat olyan körülményekre derített fényt, amelyek szerint a Lengyelországba, a Cseh Köztársaságba és a Svájcba kivinni szándékozott fehércukor nem jutott el e harmadik országokba, a Hauptzollamt az ED & F Man Sugar által a termékek célhoz érésének igazolása céljából benyújtott iratok vizsgálata során megállapította, hogy az előző pontban említett kereskedelmi ügylet nem az exportált termékek Lengyelországban történő szabad forgalomba bocsátását, hanem kizárólag azok feldolgozását tanúsítja. Az ED & F Man Sugar arra hivatkozott, hogy nem áll módjában további felvilágosítást adni a küldemény sorsáról, mivel szerződéses partnerétől nem tudta beszerezni az adatokat. 2000. április 17-én kelt négy kijavító határozatával a Hauptzollamt a 3665/87 rendelet 11. cikke (3) bekezdésének az 5. cikk (1) bekezdése első albekezdésének a) pontjára tekintettel értelmezett első albekezdése alapján kérte

az ED & F Man Sugar részére folyósított visszatérítések visszafizetését (a továbbiakban: a visszafizetést előíró határozatok); a társaság visszafizette a követelt összeget, anélkül hogy e határozatokat megtámadta volna.

11 Ezt követően a Hauptzollamt 2000. június 5-én kelt négy határozatában a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdése első albekezdésének a) pontja alapján szankciót állapított meg az ED & F Man Sugarral szemben (a továbbiakban: szankciót megállapító határozatok). Álláspontja szerint – mivel a visszafizetést előíró határozatok jogerőre emelkedtek – vitathatatlan, hogy a társaság az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt.

12 Miután a Hauptzollamt elutasította az ED & F Man Sugarnak a fenti, szankciót megállapító határozatokkal szembeni kifogását, a társaság keresetet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, amelyben előadta, hogy a Hauptzollamt által a vele szemben megállapított szankció megalapozatlan, tekintettel arra, hogy a hatóság nem volt jogosult az export-visszatérítés visszakövetelésére. A Bíróság a C-110/99. sz., Emsland-Stärke ügyben 2000. december 14-én hozott ítéletében [EBHT 2000., I-11569. o.] ugyanis kimondta, hogy a 3665/87 rendelet 5. cikkének (1) bekezdése szerint az árunak a rendeltetési helye szerinti harmadik országokban történő forgalomba hozatalának igazolása kizárólag az export-visszatérítés kifizetését megelőzően követelhető. Ilyen körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítélte meg, hogy az előtte folyamatban lévő eljárásban a közösségi jog, különösen a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) és (3) bekezdésének értelmezése szükséges.

13 A Finanzgericht Hamburg tehát felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Jogosultak-e a nemzeti bíróságok és hatóságok a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdésén alapuló, szankciót megállapító határozat

ellen indított jogorvoslati eljárásban azt vizsgálni, hogy az exportőr az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt, ha a 3665/87 rendelet 11. cikke (3) bekezdésének első albekezdésben említett visszafizetést előíró határozat a szankciót megállapító határozat meghozatala előtt jogerőre emelkedett?

2) Az előző kérdésre adott nemleges válasz esetén a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdése alapján elfogadott, szankciót megállapító határozat ellen indított jogorvoslati eljárásban a jelen [előzetes döntéshozatalra utaló határozatban] ismertetett körülmények között a közösségi jog időközben elfogadott értelmezésének figyelembevétele végett vizsgálható-e az, hogy az exportőr az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt?"

Az első kérdésről

14 Amint azt a főtanácsnok indítványának 41. pontjában megjegyezte, a szankciót megállapító határozat – a visszafizetést előíró határozattal ellentétben, amely pusztán a jogtalanul megszerzett anyagi előny visszavonására irányul – az exportőrt megillető visszatérítés összegének jelentős csökkentését, illetve adott esetben, ha a csökkentés negatív előjelű összeget eredményez, pénzbírság megfizetését jelenti.

15 A Bíróság e tekintetben több alkalommal kimondta, hogy a szankció, még ha nem rendelkezik is büntetőjogi jellemzőkkel, kizárólag akkor alkalmazható, ha világos és egyértelmű jogalapon nyugszik (a 117/83. sz. Könecke-ügyben 1984. szeptember 25-én hozott ítélet [EBHT 1984., 3291. o.] 11. pontja, az Emsland-Stärke ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 56. pontja, valamint a C-210/00. sz., Käserei Champignon Hofmeister ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6453. o.] 52. pontja).

16 A 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdése arra az esetre írja elő szankció megállapítását, ha megállapításra kerül, hogy az exportőr az export-visszatérítés igénylése során az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést kért.

17 E rendelkezésből nem következik, hogy a szankciót megállapító határozat meghozatalához szükséges feltétel már önmagában azáltal teljesülne, hogy a 3665/87 rendelet 11. cikke (3) bekezdésének első albekezdése alapján meghozták a visszafizetést előíró határozatot, vagy abból, hogy a gazdasági szereplő nem támadta meg a visszafizetést előíró határozatot, e feltétel teljesülését le lehetne vezetni.

18 A törvényesség és a jogbiztonság elve megköveteli, hogy a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdése alapján hozott, szankciót megállapító határozat jogszerűségének felülvizsgálata keretében a nemzeti hatóságok és bíróságok – függetlenül attól, hogy a rendelet 11. cikke (3) bekezdésének első albekezdése alapján korábban hozott, visszafizetést előíró határozat jogerőre emelkedett – megvizsgálhassák, hogy az első rendelkezésben foglaltak szerint az exportőr ténylegesen az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt-e.

19 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 3665/87 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdését akként kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróságok és hatóságok – függetlenül attól a körülménytől, hogy az e cikk (3) bekezdésének első albekezdésben említett visszafizetést előíró határozat a szankciót megállapító határozat meghozatala előtt jogerőre emelkedett – jogosultak az e rendelkezésen alapuló, szankciót megállapító határozat ellen indított jogorvoslati eljárásban azt vizsgálni, hogy az első rendelkezésben foglaltak szerint az exportőr az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt-e.

A második kérdésről

20 Tekintettel a Bíróságnak az első kérdésre adott válaszára, a második kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

21 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az 1994. december 2-i 2945/94 bizottsági rendelettel módosított, a mezőgazdasági termékek után járó export-visszatérítések rendszerének alkalmazására vonatkozó közös részletes szabályok megállapításáról szóló, 1987. november 27-i 3665/87/EGK bizottsági rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első albekezdését akként kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróságok és hatóságok – függetlenül attól a körülménytől, hogy az e cikk (3) bekezdésének első albekezdésben említett, visszafizetést előíró határozat a szankciót megállapító határozat meghozatala előtt jogerőre emelkedett – jogosultak az e rendelkezés alapján hozott szankciót megállapító határozat ellen indított jogorvoslati eljárásban azt vizsgálni, hogy az első rendelkezésben foglaltak szerint az exportőr az őt megilletőnél nagyobb összegű visszatérítést igényelt-e.

Aláírások